

דבר העורך

בסדרת הספרים "שערי דמעה" קבצנו את שיעורי הרב אשכנזי ז"ל על התפילה. הרב אשכנזי ז"ל היה נוהג ללמד מדי שנה את נושא התפילה לכל מחזור חדש של תלמידים, תוך עיון במספר סוגיות במסכת ברכות ובנוסח תפילת השמונה-עשרה בסידור עצמו. הוא היה רגיל להדגיש שלימוד נוסח התפילה הוא הלימוד הקשה ביותר, הרבה יותר מלימוד הגמרא ולימוד המקרא, ולכן צריך להקדיש ללימוד זה זמן ניכר, משום שהתפילה תופסת מקום מרכזי בחיי היהודי המסורתי ודרכה הוא מתחבר למי שאמר והיה העולם.

שם הספר "שערי דמעה" לקוח ממאמר שהרב אשכנזי ז"ל כתב בעצמו בעברית רבנית אופיינית לחכמי צפון אפריקה, בשנת התשכ"ו. מאמר זה אשר נמצא בגנזך הרב, לא פורסם עד היום והוא פותח את הסדרה כולה. השיעורים בכרך הראשון מהווים מבוא כללי לנושא התפילה, והם מבוססים על השיעורים שהרב אשכנזי ז"ל נתן, במקומות שונים, במשך חמישים שנות הוראתו: בבית הספר למנהיגות יהודית ע"ש רוברט גמזון באורסיי בשנים 1953-1955, במרכז רש"י לסטודנטים בפר"ז (Centre Rachi), במסגרת הסמינר הרבעוני של הרב במקום בשנים 1978-1985, במכון "מעיינות" ללימודי יהדות וארץ ישראל בירושלים בשנים 1979-1985, במרכז "יאיר" בשנים 1988-1995, ב"מכון מאיר" בשנים 1987-1992 ובסמינר של ה-CUEJ שנערך בירושלים ב-1991.

רוב רובם של השיעורים שבכרך זה הועברו בצרפתית ובמהלכם התייחס הרב לנושאים רבים ומגוונים, אגב אורחא, בעקבות שאלות של המשתתפים. כדי להקל על הקורא, קיבצנו בשיעור אחד את דברי הרב ז"ל בנושא מסוים, גם אם הם נאמרו בשיעורים שונים ולאורך שנים רבות. סיבה נוספת לשינוי הסדר הכרונולוגי היא ש"דברי תורה עניים במקומן ועשירים במקום אחר".⁶⁹

69 ירושלמי ראש השנה פ"ג ה"ה.

כלל זה נכון גם לגבי תורת הרב ז"ל. אילו היה הרב מזכיר בשיעור אחד נושא מסוים ברמז או בקצרה, זכינו לכך שבשיעור אחר או במחברותיו הוא הסביר את הנושא באופן רחב יותר. לכן החלטנו לקבץ את דבריו באותו נושא בשיעור מודפס אחד, גם אם הדברים נאמרו בהזדמנויות שונות. בעשותינו זאת, הקפדנו להשתמש בנוסח האחרון של דברי הרב ז"ל, כמשנה אחרונה, ולשלב בתוכו, לפי הצורך, קטעים הלקוחים משיעורים אחרים, כדי להרחיב את היריעה. כאן המקום להודות למשפחת אלבאום שאפשרה שימוש בסיכומי שיעורי הרב אשכנזי ז"ל מתקופת "אורסיי", שהיו שמורים אצלם עשרות שנים.

תודתי נתונה לידידי מר ישראל פיבקו ומר אריק חלמיש, חתני הרב, על הערותיהם המחכימות במהלך עבודתנו. תודתי גם נתונה לפרופסור משה חלמיש אשר העיר את הערותיו על הספר כולו ולתלמידיי ותלמידותיי בבית המדרש "ניצנים" על הלימוד המשותף והמרתק בתורת הרב אשכנזי ז"ל. אחרונים, חביבים מכולם, אשתי מגי תח' וילדיי איתן, מיכל, יגאל ושרה הי"ו שאלמלא תמיכתם ועידודם, לא היו ספרים אלה רואים אור.

חיים רוטנברג

נר ראשון של חנוכה תשע"ו